Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Nro	Sivun nro
LAUSUNTO	106 S3	1 (4)

Päiväys	Dnro
8.10.2020	ÅLR 2020/7649

EDUSKUNTA
Perustuslakivaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

pev@riksdagen.fi

Viite
Pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta asiasta HE 139/2020 vp

Yhteyshenkilö
Lakimies Joel Bremius +358 0 18 25351
joel.bremius@regeringen.ax

Asia
LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI TARTUNTATAUTILAIN VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA

Maakunnan hallitus on 29.9.2020 jättänyt lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (ÅLR 2020/7454). Maakunnan hallitus katsoo lausunnossaan, että alueellisesti voitaisiin ottaa nopeammin ja paremmin kantaa siihen, mitkä mahdolliset rajoitukset ja toimenpiteet edelleen ovat tarpeen viruksen leviämisen estämiseksi ravitsemisliikkeissä. Maakunnan hallitus totesi lisäksi, että tartuntatautilain (SSK 1227/2016) mukaiset ravitsemusliikkeiden toimintaan kohdistuvat väliaikaiset rajoitukset merkitsevät lisääntyneitä työtehtäviä ja kustannuksia maakunnan hallitukselle muun muassa 58 b §:ssä mainittujen ravitsemusliikkeiden rajoitusten edellytysten valvonnan ja seurannan vuoksi. Nämä lisääntyneet työtehtävät ja kustannukset pitää korvata, sillä niitä ei huomioida itsehallinnon rahoitusjärjestelmässä. Maakunnan hallituksella ei muutoin ollut näkemyksiä koskien nykyisten pykälien voimassaoloajan väliaikaista pidentämistä 28.2.2021 saakka.

Sen jälkeen annettiin 30.9.2020 valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tarttuvan taudin leviämisen estämiseksi (SSK 675/2020). Asetuksella ravitsemisliikkeiden aukioloaikoja ja alkoholijuomien anniskeluaikoja rajoitetaan jälleen aikavälillä 8.10.2020-31.10.2020 ilman alueellisia poikkeuksia.

Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti
PB 1060	(018) 25000	(018) 19582	registrator@regeringen.ax
AX-22111 MARIEHAMN, Åland			URL www.regeringen.ax

Virkakirjeet tulee osoittaa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, ei yksittäiselle virkamiehelle.

Lainsäädäntövalta
Maakunnan hallitus toteaa, että hallituksen esitys ei sisällä mitään Ahvenanmaan itsehallintolain (1991:71) mukaista lainsäädäntövallan arviointia tai arviota lain soveltamisesta Ahvenanmaalla. Maakunnan hallitus on huomannut, että samat puutteet löytyvät myös hallituksen aikaisemmasta esityksestä laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 72/2020 vp).

Hallituksen esitys koskee sekä maakunnan että valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia oikeudenaloja. Maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan lainsäädäntövalta koskien elinkeinotoimintaa ottaen huomioon sen, mitä säädetään muun muassa 27 §:n 29 kohdassa sekä 18 §:n 13 kohdassa koskien alkoholijuomien anniskelulupia.

Valtakunnalla on lainsäädäntävalta ihmisten välillä tarttuvien tautien suhteen 27§:n 29 kohdan nojalla. Itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan mukaan tehtävistä, jotka ihmisten tarttuvien tautien torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaiselle tai kunnille, huolehtii maakunnassa maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomainen.

Suhde itsehallintolakiin
Maakunnan hallitus toteaa, että ravintoloiden toimintaa ja aukioloaikoja koskeva sääntely kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan.
Maakunnan hallitus ei katso mahdolliseksi ottaa tartuntatautilakiin (SSK 1227/2016) säännöksiä, jotka epäsuhtaisesti ja perusteettomasti rajoittavat maakuntapäivien lainsäädäntövaltaa tai itsehallintoviranomaisten hallintotoimivaltaa. Nyt ehdotettavissa esityksissä koskien tartuntatautilain muuttamista nämä ongelmat ovat tulleet yhä selkeämmin esille tavalla, joka kajoaa Ahvenanmaan itsehallintoon yhä enemmän. Kaiken kaikkiaan Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 29 kohta ei voi merkitä, että valtakunta voi toteuttaa minkä tahansa toimenpiteen Ahvenanmaata sitovalla tavalla, jos se vain perustellaan viittauksella tarttuvaan tautiin, kun kyse on asiasta, jossa maakuntapäivillä pohjimmiltaan on lainsäädäntövalta. Itsehallinnon tavoitteena on, että Ahvenanmaan erityisasema ja erityistarpeet huomioidaan aina. Koska lakiesitys näiltä osin on niin puutteellinen ja maakunnan hallituksen näkemyksiä ei ole otettu huomioon, tulee lakiesitys palauttaa valtioneuvostoon jatkovalmisteluun.

Suhde perustuslakiin
Tartuntatautilain 58 a §:n 1 momentin mukaan, jolleivät rajoitukset ole välttämättömiä koko maassa tartuntataudin leviämisen estämiseksi, valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset alueista, joilla kutakin velvoitetta ja rajoitusta sovelletaan.

Vastaavasti tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa säädetään rajoituksista aukioloaikoihin ja anniskeluaikoihin siten, että jolleivät tässä momentissa säädetyt rajoitukset ole välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, valtioneuvoston asetuksella säädetään pidemmästä aukioloajasta ja anniskeluajasta.

Maakunnan hallitus viittaa perustuslakivaliokunnan aiempaan lausuntoon, jossa valiokunta katsoi, että nyt kysymyksessä olevia määräaikaisia rajoituksia voitiin vallitsevissa olosuhteissa säätää perusoikeusrajoituksina, kunhan sääntely täyttää kaikilta osin perusoikeuksien yleiset ja erityiset rajoittamisedellytykset (PeVL 14/2020 vp).

Perustuslakivaliokunta painotti samassa lausunnossa sitä, että välttämättömyysedellytyksen tulee säädösperusteisesti ohjata päätöksentekoa alueellisesta soveltamisesta ja ettei rajoituksia voida säätää tai pitää voimassa sellaisilla alueilla, joissa se ei ole tartuntatautitilanteen vuoksi välttämätöntä.

Hallitus ehdottaa esityksessään, että ”*nyt ehdotetuissa säännöksissä on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotto siitä, että välttämättömyysedellytyksen tulee säädösperusteisesti ohjata päätöksentekoa alueellisesta soveltamisesta ja ettei rajoituksia voida säätää tai pitää voimassa sellaisilla alueilla, joissa se ei ole tartuntatautitilanteen vuoksi välttämätöntä.”* (HE 139/2020 vp s. 16)

Hallitus tuo myös esiin, että ”*epidemiaa on esiintynyt ylivoimaisesti eniten Uudellamaalla. Välttämättömyysarvioinnin kaikkiin maakuntiin kohdistuvaan soveltamiseen on vaikuttanut ensinnä se, että tartunnat ovat levinneet ryväsmäisesti sekä niissä maakunnissa, missä tartuntoja on todettu suhteessa enemmän, että niissä maakunnissa, jotka ovat olleet huomattavastikin matalamman ilmaantuvuuden alueita.*

Vaikka epidemia ei edelleenkään koske selvästi koko maata, alueellisiin ravitsemistoiminnan sääntelyeroihin liittyisi riskejä epidemian leviämisestä. ”Ravintolaturismi” olisi omiaan levittämään tartuntatautia vakavamman epidemian alueilta paremman tilanteen alueille. Säännöksen soveltamisessa on myös otettu huomioon, että sääntelyn tulisi olla mahdollisimman yksiselitteistä ja kilpailuneutraalia. Asetuksella säädetyt rajoitukset ovat perustuneet epidemiologisiin perusteisiin, mutta niiden etuna on ollut, että niiden noudattaminen ja huomioiminen eivät vaadi asiakkailta lainkaan alueellista soveltamista ja että ne eivät suuntaa asiakkaiden palvelukysyntää alueelta toiselle.” (HE 139/2020 vp s. 16)

Maakunnan hallitus kyseenalaistaa epidemiologiset syyt Ahvenanmaan osalta. Ahvenanmaalla ei ole esiintynyt yhtäkään todettua tartuntaryvästä, eikä yhdelläkään todetulla tartunnalla ole ollut yhteyttä ravitsemisliikkeen toimintaan Ahvenanmaalla.

Maakunnan hallitus toteaa lisäksi, että Ahvenanmaan maantieteellistä erityisasemaa ei ole otettu huomioon, eikä se jaa käsitystä siitä, että olisi olemassa vaara mahdollisesta ”ravintolaturismista” Ahvenanmaan ja muun Suomen alueiden välillä. Kaiken kaikkiaan maakunnan hallitus kyseenalaistaa sen, täyttääkö esitys kaikilta osin perusoikeuksien yleiset ja erityiset rajoittamisedellytykset, kun toimet eivät ole tasasuhtaisia tai perusteltuja ja siksi Suomen perustuslain (731/1999) 18 §:n mukaisen elinkeinovapauden vastaisia. Lakiesityksen mahdollisen oikeasuhtaisuuden osalta tulee epidemiologisen tilanteen alueelliset erot ottaa huomioon, kuten perustuslakivaliokunta on jo todennut.

Ahvenanmaan tilanteen osalta ehdotetut ravitsemisliikkeiden toimintaa koskevat rajoitukset eivät ole oikeasuhtaisia eivätkä kansanterveydellisesti perusteltuja.

Loppupäätelmät
Maakunnan hallitus kyseenalaistaa esityksen kaikkien osien kuulumisen valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Ravitsemisliikkeiden toimintaa koskevien rajoitusten ei voida katsoa kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 29 kohdan perusteella, kun rajoitukset ovat perusteettomia ja epäsuhtaisia ja ne tapahtuvat joistakin muista perusteista kuin siitä, että ne olisivat välttämättömiä tarttuvan taudin leviämisen estämiseksi Ahvenanmaalla.
Tämän lisäksi maakunnan hallitus katsoo, että ehdotetut ravitsemisliikkeiden rajoitukset voidaan vahvasti kyseenalaistaa Suomen perustuslain 18 §:n elinkeinovapauden perusteella, ja tämän vuoksi esitys on palautettava valtioneuvostolle jatkovalmisteluun.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annika Hambrudd

FÖR KÄNNEDOM

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott, stv@riksdagen.fi
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Ålandsminister Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@riksdagen.fi
Statsrådets kansli, registratorskontoret@vnk.fi
Heidi Kaila, Statsrådets kansli, heidi.kaila@vnk.fi
Janina Groop-Bondestam, Justitieministeriet, janina.groop-bondestam@om.fi
Viveca Arrhenius, Social- och hälsovårdsministeriet, viveca.arrhenius@stm.fi
Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@stm.fi